

УЩАПОВСЬКИЙ Т.В.,
аспірант кафедри світового
господарства і міжнародних
економічних відносин
(Інститут міжнародних відносин
Київського національного
університету ім. Тараса Шевченка)

УДК 338.222

ГЕНЕЗИС ТА ОСОБЛИВОСТІ МЕХАНІЗМІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ НА РИНКАХ КРАЇН БРІКС

Автор наводить аналіз конкурентної політики як одного із найважливіших факторів економічного зростання країни, а також розглядає процес формування, особливості функціонування на сучасному етапі та перспективи вдосконалення механізмів захисту економічної конкуренції у кожній із країн БРІКС.

Ключові слова: БРІКС, економічна конкуренція, механізми регулювання.

В данной статье автор приводит анализ конкурентной политики как одного из важнейших факторов экономического роста страны, а также рассматривает процесс формирования, особенности функционирования на современном этапе и перспективы совершенствования механизмов защиты экономической конкуренции в каждой из стран БРИКС.

Ключевые слова: БРИКС, экономическая конкуренция, механизмы регулирования.

In this article the author provides an analysis of a competition policy as one of the most important factors of the country's economic growth. The author also examines the process of formation, peculiarities of modern functioning as well as prospects of modernization of the mechanisms of economic competition protection in each of the BRICS countries.

Key words: BRICS, economic competition, regulatory mechanisms.

Вступ. Економічна конкуренція – це рушій зростання національного господарства, оскільки суб'єкти господарювання, перебуваючи в рівних конкурентних умовах, прагнуть покращити якість та умови забезпечення пропозиції на ринку товарів і послуг, від чого в кінцевому підсумку виграють усі та, в першу чергу, кінцеві споживачі.

Проте забезпечення стабільного конкурентного середовища досить складне завдання в міру того, наскільки розвинено національне господарство країни, наскільки воно значне за своїми розмірами й складне за структурою тощо.

Сучасний БРІКС – відносно нове явище у системі міжнародних економічних відносин, яке навіть не можна назвати формальним об'єднанням, проте кожна з п'яти країн, які формують БРІКС, перебуває на шляху інтенсивного економічного розвитку й має перспективи стати економічним лідером у відповідному регіоні, так само як БРІКС у своїй сукупності може в недалекому майбутньому стати найвпливовішим гравцем на світовій економічній арені.

З такого погляду досить цікаві механізми захисту економічної конкуренції Бразилії, Росії, Індії, Китаю та Південно-Африканської Республіки, оскільки на тлі трансформаційних процесів, які мають місце в економіці кожної з п'яти країн БРІКС, саме вони є одними із найважливіших факторів, які забезпечують стрімке економічне зростання вищезгаданих країн.

Питання конкурентної політики на теоретичному рівні досліджено світовою науковою спільнотою, проте в силу особливостей внутрішніх процесів та законів, за якими функціонує й розвивається національне господарство країни, кожна національна система захисту економічної конкуренції має свою специфіку та особливості.

Системи захисту економічної конкуренції країн БРІКС нині є об'єктами уваги науковців і дослідників багатьох міжнародних економічних та правових організацій. Серед останніх публікацій, присвячених даному питанню, слід виокремити видання Міжнародної асоціації юристів під назвою «Конкурентне право в країнах БРІКС». Також досить активно аналіз національних систем захисту економічної конкуренції країн БРІКС проводиться такими міжнародними економічними організаціями, як ЮНКТАД та ОЕСР, результати якого регулярно публікуються.

Також слід зазначити, що національні системи захисту економічної конкуренції кожної з країн БРІКС було на певному рівні досліджено також окремими науковцями. Результати деяких із зазначених досліджень використано автором для написання даної статті (наприклад, дослідження конкурентної політики Китаю, проведене професором Китайського народного університету Вей Таном).

Постановка завдання. В рамках визначеної проблеми автор поставив за мету аналіз процесу формування, особливостей функціонування та шляхів удосконалення національних механізмів забезпечення й підтримки економічної конкуренції на ринках кожної з п'яти країн БРІКС.

Результати дослідження. Поняття «БРІКС» у сучасному його розумінні сформувалось у 2011 р. – після офіційного приєднання Південно-Африканської Республіки до вже існуючої групи БРІК, яка об'єднувала Бразилію, Росію, Індію та Китай (термін «БРІК» було вперше вжито у 2001 р. головним економістом інвестиційного банку «Goldman Sachs» Джимом О'Нілом).

Нині БРІКС неформально об'єднує п'ять країн, які демонструють високі темпи економічного зростання та колективно у найближчому майбутньому можуть перетворитися на найвпливовішу силу в системі міжнародних економічних відносин.

У рамках БРІКС уряди п'яти країн розробляють стратегії щодо конвергенції національних економічних політик та їх складових. Так, за участі уповноважених відомств із питань захисту економічної конкуренції країн БРІКС проводяться щорічні форуми з питань конкуренції, проте національні системи захисту економічної конкуренції країн БРІКС пройшли власний шлях становлення та розвитку, тому кожна із них слід розглядати окремо.

Бразилія. Економічна політика Бразилії після Другої світової війни базувалась на проникливому втручанні уряду в ринкові операції. У багатьох секторах ціни контролювались державою, а більшість великих промислових, транспортних і фінансових підприємств країни були представлені державними фірмами або санкціонованими приватними монополіями. Відповідно до Закону про конкуренцію (№ 4137), що набув чинності 1962 р., було створено Адміністративну раду економічного захисту (Conselho Administrativo de Defesa Econômica або CADE), але Рада мала маргінальний економічний вплив, оскільки її повноваження поширювались виключно на приватні фірми. У 1988 р., паралельно із серією значних економічних змін у Бразилії, за новою конституцією конкуренцію визначено ключовою рисою «економічного порядку». Було запущено програму приватизації, знижено бар'єри для міжнародної торгівлі, а діяльність Адміністративної ради стала активнішою [1, с. 14].

Сучасна епоха політики конкуренції у Бразилії почалася 1994 р. У відповідь на період гіперінфляції цього року запровадили «Реальний план». Його принциповими рисами стало введення суворої фінансової і кредитної політики та прив'язування нової валюти (реалу) до долара США. У рамках реформ 1994 р. було прийнято новий закон про конкуренцію (№ 8884) із надією на можливість його використання для врегулювання підвищених цін. Новий закон також уведено для контролю за кількістю злиттів і підвищення значущості важливих інституційних змін. Адміністративну раду економічного захисту переформували в незалежний

орган, а певні аспекти діяльності виконавчих органів було покладено на два інші органи: Секретаріат економічного права Міністерства юстиції (Secretaria de Direito Econômico do Ministério da Justiça або SDE) і Секретаріат економічного моніторингу Міністерства фінансів (Secretaria de Acompanhamento Econômico або SEAE). Разом три органи становили Систему політики конкуренції Бразилії (Sistema Brasileiro de Defesa da Concorrência або BCPS). Протягом кількох наступних років зросли темпи приватизації, було ліквідовано урядові органи, відповідальні за загальне регулювання цін, створено нові незалежні органи контролю в галузі телекомунікацій, нафтопродуктів, природного газу та електроенергії.

З 1994 р. внесено дві значні законодавчі зміни, які вплинули на закон про конкуренцію. У січні 1999 р. запроваджено внесок за подання заяви на злиття, обробкою якої займалась Адміністративна рада економічного захисту (Закон № 9781). У грудні 2000 Законом № 10149 введено додаткові важливі повноваження щодо розслідування, чіткі процедури для обслуговування процесів із іноземними особами, запроваджено програму пом'якшення відповідальності, підвищено внесок за подання заяви на злиття, а також передбачено рівне розподілення зазначеного внеску між трьома органами з питань конкуренції [1, с. 15].

На розгляді нині три законодавчі акти для повторного моделювання системи законодавства про конкуренцію Бразилії. Перший – це широкий перегляд Закону № 8884, який би поєднав у собі Секретаріат економічного права Міністерства юстиції та Адміністративну раду економічного захисту, додав нових інституційних елементів до структури Адміністративної ради економічного захисту, повторно визначив роль Секретаріату економічного моніторингу Міністерства фінансів у сфері захисту конкуренції, запровадив систему сповіщення до проведення злиття, змінив поточні вимоги до звітування про злиття тощо. Іншою пропозицією став законопроект, метою якого є перегляд і стандартизація вимог, що впливають на зв'язок між контролерами та режимом конкуренції. Третій законопроект розв'язав би конфлікт між органами з питань захисту економічної конкуренції та органами контролю за банківською діяльністю щодо концентрацій у банківському секторі.

Росія. За останні п'ять років виконання Закону про конкуренцію в односторонньому порядку було одним із пріоритетів Федеральної антимонопольної служби (ФАС). У Росії, яка досі має перехідну економіку, більшість підприємств зайняли домінуючі позиції шляхом приватизації. Таке історичне тло – це точна причиною того, чому одностороннє виконання правил поведінки надто важливо для забезпечення ефективного процесу конкуренції.

Наразі ФАС намагається зосередити зусилля більше ніж половини розслідувань випадків порушення домінантності, а розмір штрафів, що накладаються на суб'єктів порушення зазначеного типу, значно зріс. Серед ринків, які перебувають під наглядом ФАС, – ринки нафтохімічних продуктів, фармацевтичних засобів, фінансових послуг, природних ресурсів, мережевих послуг, таких як телекомунікаційні послуги, енергетичний сектор, залізничні перевезення, а також інші ринки, на які вплинула природна монополія [3, с. 77].

До останнього часу ФАС не посилювала контроль за обмежувальною односторонньою поведінкою підприємств, які не мають домінуючих позицій на відповідному ринку. Цей підхід підтримувався ідеєю про низьку ймовірність шкідливого впливу на конкуренцію підприємств, що не займають на ринку домінуючих позицій. Однак така позиція нещодавно змінилась у сфері регулювання торгівлі в харчовій промисловості, де органи, що займаються питаннями конкуренції, мають повноваження, необхідні для контролю за односторонньою антиконкурентною поведінкою підприємств, які не мають домінуючих позицій. Головна мета цього правила – відновлення наслідків порушень ринку у цій галузі економіки.

Відповідно до нових правил перед початком антимонопольного розслідування випадків, що стосуються накладення обтяжливих умов договорів і відмови від укладання угоди, органи, що регулюють питання конкуренції, мають надіслати на домінуюче підприємство правове попередження з вимогою припинити так зване порушення. У разі дотримання правового попередження компетентний орган не розпочинає розслідування й не може накласти адміністративні штрафи.

У рамках адміністративних процедур ФАС може накладати штрафи на підприємство у розмірі 1–15 % від доходу, отриманого на ринку, на якому чинилось порушення. Окрім того, ФАС може накладати штраф на офіційних осіб у розмірі 20000–50000 російських рублів (близько 700–1700 доларів США) або провести дискваліфікацію на період до трьох років (ст. 14.31 Кодексу адміністративних правопорушень).

Існує кілька винятків зі штрафів на дохід. По-перше, ФАС накладає фіксований штраф за дії домінуючих підприємств з урахуванням порушень законних прав третіх сторін, якщо такі дії не призводять до обмеження конкуренції (наприклад, відмова накладення обтяжливих умов контракту). По-друге, ФАС накладає фіксовані штрафи у разі порушень домінантності, якщо частка на ринку домінуючих підприємств не перевищує 35 %. В обох випадках сума штрафу коливається від 300000 російських рублів (близько 10000 доларів США) до 1 млн російських рублів (близько 35000 доларів США) [3, с. 86].

На додаток до адміністративних штрафів ФАС може наказати відшкодувати у федеральний бюджет прибуток, отриманий унаслідок порушення, згідно зі ст. 23 Закону про конкуренцію.

Індія. Ринок Індії монополізований у кількох сферах державного сектора, наприклад, у сферах поштових послуг і залізничних сполучень. Більшість інших державних монополій зникли з дозволом з боку уряду на збільшення частки приватної власності. Монополії зустрічаються рідше у діяльності, відкритій для приватного сектора.

Більша частина законодавства про конкуренцію Індії стосується скоріше регулювання практики несправедливої торгівлі, аніж монополій. Парламент прийняв первинний законодавчий акт, Закон про конкуренцію, у 2002 р. для заміни попереднього Закону про монополію й методи обмеження торгівлі (MRTP), який був чинний 1969 р. З 2003 р. Закон про конкуренцію поступово замінив Закон про монополію й методи обмеження торгівлі в рамках процесу, який завершився у березні 2011 р., коли Закон про конкуренцію набув чинності для злиттів та поглинань.

Закон про конкуренцію забороняє укладення антиконкурентних угод, до яких належать формування картелів і поділ ринків за територіальним принципом, обмеження виробництва й постачання, тендерна змова й нечесна пропозиція, а також демпінгування. Закон про конкуренцію за багатьма пунктами перейняв положення Закону про монополію і методи обмеження торгівлі у рамках названих далі видів діяльності: укладення договорів із обмежувальними положеннями, які потребують придбання певних товарів за умови іншої покупки, договори ексклюзивного постачання або дистрибуції, відмова працювати з певними особами або класами осіб, а також підтримка ціни перепродажу [4, с. 2].

Комісія з питань конкуренції Індії (CCI) несе відповідальність за дотримання Закону про конкуренцію. Вона поступово функціонально замінила Комісію з обмежувальних торговельних практик та монополій (MRTPC) – другий компетентний орган за Законом про монополію і методи обмеження торгівлі. Станом на липень 2011 р. Комісія з питань конкуренції врегулювала 37 справ і закрила 65 із 193 справ, які надійшли на її розгляд. Із зазначеної кількості 50 справ було передано на розгляд Комісії з обмежувальних торговельних практик і монополій. До жовтня 2009 р. справи, що перебували на розгляді Комісії з обмежувальних торговельних практик та монополій, були передані на розгляд Комісії з питань конкуренції та Апеляційного суду з питань конкуренції. Зрештою, Комісію з обмежувальних торговельних практик і монополій було ліквідовано. Уряд постановив, що суд несе відповідальність за слухання апеляцій на вироки Комісії з питань конкуренції.

Монополії самі по собі не є протизаконними й більше не регулюються спеціальними правилами. Згідно із Законом про конкуренцію від 2002 р. незаконною є лише несправедлива практика ведення торгівлі.

Комісія з питань конкуренції Індії має право накладати вето на об'єднання, злиття й розділення. Верховний Суд, Рада з цінних паперів і бірж Індії (SEBI, орган регулювання діяльності фондового ринку) і Рада з питань діяльності компаній у деяких випадках також

уповноважені вирішувати відповідні питання. Наприклад, поглинання регулюється кодексом поглинань Ради з цінних паперів та бірж.

Комісія з питань конкуренції видала нові остаточні правила щодо регулювання злиттів і поглинань відповідно до Закону про конкуренцію, що набули чинності 1 червня 2011 р. За новими правилами, після зазначеної дати злиття, в результаті яких розмір комбінованих активів або комбінованого доходу перевищує 15 млрд індійських рупій (Rs), потребують ухвалення Комісії з питань конкуренції [4, с. 3].

Немає необхідності в попередньому повідомленні про злиття, якщо розмір обігу цільової компанії не перевищуватиме 7,5 млрд індійських рупій або розмір активів цільової компанії не перевищуватиме 2,5 млрд індійських рупій.

Більшість обмежень свободи компанії на продаж наведено у Законі про конкуренцію, прийнятому у грудні 2002 р., який визначає перелік анти конкурентних угод. Закон широко підтримує політику попереднього закону – Закону про монополії й методи обмеження торгівлі від 1969 р., який він замінив. У 1992 р. уряд зняв заборону на перепродаж (тобто закупівлю товарів із інших галузей для перепродажу) компаніями з іноземними інвестиціями.

Виробник може здійснювати продаж через певного дистриб'ютора, але не може заборонити дистриб'ютору продавати продукти інших компаній. Виробник може продавати однакові товари різним дилерам за змінними цінами (наприклад, надаючи знижки на оптові замовлення або більшим магазинам). Виробнику надається можливість звертатись до суду з позовом проти незаконних дилерів.

Китай. Оскільки проект антимонопольного закону Китаю ухвалили 2008 р., політику конкуренції в Китаї ретельно аналізували антитрестові фахівці з усього світу. Правила китайських антитрестових правоохоронних органів часто порівнюються з правилами органів, що регулюють конкуренцію в розвинених країнах. У таких порівняннях до уваги не беруться основні відмінності китайської економіки, а саме – те, що економіка Китаю досі перебуває в стадії переходу від планової до ринкової. Державні підприємства (ДП) відіграють значно більшу роль в економіці Китаю, аніж у розвинених країнах.

Серед найбільших народних господарств світу економіка Китаю єдина, яка досі знаходиться на стадії переходу від центрально-планової до ринкової економіки. Унікальна риса цієї національної економіки – переважна наявність ДП. ДП контролюються на різних рівнях правління. Найбільші ДП, наприклад, три великі нафтові компанії («Сінопек» (Sinopet), «Чайна Нешнел Петролеум» (China National Petroleum) і «Чайна Нешнел Офшор Ойл» (China National Offshore Oil) перебувають під контролем Державного комітету з контролю й управління активами (SASAC), тоді як діяльність великих державних фінансових компаній, наприклад, чотирьох найбільших національних банків (Промислово-торговий банк Китаю, Китайський банк реконструкції і розвитку, Сільськогосподарський банк Китаю і Банк Китаю) регулюється Комісією з регулювання банківської діяльності Китаю [5, с. 2].

ДП займають домінуючу позицію у багатьох стратегічних галузях промисловості, наприклад, у галузі банківських послуг, страховій галузі, галузі телекомунікаційних послуг, галузі транспортної інфраструктури, нафтогазовій галузі й галузі комунальних послуг.

Резонансним випадком антиконкурентної поведінки на ринку, який набув широкого визнання, стала справа проти ДП у листопаді 2011 р. – розслідування проти компаній «Чайна Телеком» (China Telecom) і «Чайна Уніком» (China Unicom) з приводу підозрюваної цінової дискримінації на ринку послуг ширококутвого доступу, що призвело до проголошення двома компаніями підвищення швидкості ширококутвого доступу й зниження цін на обслуговування з метою врегулювання розслідування Радою із захисту природних ресурсів. Розслідування з боку Ради з питань захисту природних ресурсів було викликано громадським незадоволенням монополією ДП на ринку телекомунікаційних послуг, що призвело до низької якості обслуговування та підвищення цін.

Конкуренція між ДП може призвести до посилення ролей правоохоронних органів із боротьби з відмиванням доходів, отриманих злочинним шляхом, у майбутньому. До того ж ДП

перебувають під контролем урядових агенцій різних рівнів. Таким чином, конкуренція між ДП іноді може бути досить напруженою.

Оскільки нині ДП стають мультинаціональними компаніями, ДП зіштовхуються з проблемою розслідування органами, що регулюють питання конкуренції, із інших юрисдикцій. У рамках стратегії зростання ДП все більша частина ДП приймають політику «підняття на борт» шляхом здійснення інвестицій у розвинені країни світу. Поширення ДП у розвинених країнах приведе ДП під контроль іноземних компетентних органів [5, с. 4].

В Китаї Закон про конкуренцію – це ключовий фактор законодавства, спрямованого на побудову конкурентоспроможної економіки, яка базується на ринкових принципах. На ранніх стадіях правоохоронні органи з боротьби з відмиванням доходів, отриманих злочинним шляхом, намагались провести стандартизацію політики конкуренції. Нині ДП не зазнавали агресивного тиску правоохоронних органів із боротьби з відмиванням доходів, отриманих злочинним шляхом. Оскільки ж обізнаність учасників ринку зростає, ДП зіштовхуються зі зростанням тиску з боку громади і правоохоронних органів із боротьби з відмиванням доходів, отриманих злочинним шляхом.

Південно-Африканська Республіка. ПАР має розвинений та добре регульований режим економічної конкуренції, створений на основі кращої міжнародної практики. Економічна система в Південній Африці функціонує на основі принципів вільного ринку, однак стан конкуренції контролюється.

Прийняття Закону про конкуренцію у 1998 р. стало кардинальною реформою конкурентного законодавства ПАР, істотно розширивши повноваження антимонопольних органів на основі моделей Європейського Союзу, США та Канади.

Закон передбачає різні заборони антиконкурентної поведінки, обмежувальних практик (наприклад, установлення цін, змови на торгах тощо) і зловживань монополюючим становищем (суб'єктами з часткою ринку 35 % і більше).

Закон також передбачає повідомлення й отримання попереднього дозволу конкурентного відомства на проведення суб'єктами ринку відповідних операцій зі злиття та поглинання, а також значні стягнення за порушення (штрафні санкції можуть поширюватися за межі ПАР, якщо порушення конкурентного законодавства мало місце за межами країни, проте чинило вплив на внутрішній ринок) [6].

Поправка до Закону про конкуренцію, прийнята у 2009 р., передбачає кримінальні санкції щодо директорів та менеджерів, які беруть участь у картелі, або дають мовчазну згоду на таку поведінку. Також зазначена поправка передбачає програму пом'якшення відповідальності, яка застосовується до суб'єктів ринку, що погодилися співпрацювати з конкурентним відомством в якості інформаторів під час розгляду справи.

Комісія з питань конкуренції відповідає за розслідування та оцінку концентрацій і заборонених практик. Робота Комісії спрямовується Департаментом економічного розвитку.

У цілому Закон про конкуренцію має на меті підтримування та заохочення конкуренції на ринку ПАР для:

- забезпечення економічної ефективності, адаптивності та розвитку;
- надання споживачам конкурентоспроможних цін і вибору товарів;
- сприяння зайнятості та загальному соціально-економічному добробуту;
- забезпечення суб'єктам малого бізнесу рівних можливостей для участі в економіці;
- розширення можливостей для виходу південноафриканських підприємств на світові ринки та визнання ролі конкуренції з боку іноземних суб'єктів на ринку ПАР.

Висновки. Відповідно до поставлених завдань дослідження автором статті проаналізовано механізми забезпечення економічної конкуренції на ринках Бразилії, Росії, Індії, Китаю та Південно-Африканської Республіки в розрізі процесу формування, особливостей функціонування та перспектив удосконалення.

На тлі процесів конвергенції конкурентних політик країн БРІКС, які ще перебувають у зародковому стані, проте щороку набирають обертів, механізм забезпечення економічної кон-

курентції кожної з п'яти країн БРІКС має власне історичне підґрунтя та пройшов індивідуальний шлях формування, тому є особливим.

БРІКС ще не є сталим формальним об'єднанням. Національне господарство кожної країни БРІКС зазнає трансформацій, змінюються та вдосконалюються під впливом різних факторів і механізми забезпечення економічної конкуренції у цих країнах, тому тема даної статті актуальна для подальшого дослідження.

Список використаних джерел:

1. Competition law and policy in brazil: a peer review – oecd, 2005.
2. Competition Law and Policy in South Africa – An OECD peer review – OECD publications (00 2003 56. – 1 p) – No. 82113, 2003.
3. Competition Law in the BRICS Countries, ISBN 978-90-411-3821-7, International Bar Association, 2012.
4. Competition policy in India: Prepare for opportunity – A practical guide from the Economist Intelligence Unit, 2012.
5. SOEs and competition policy in China, Prof. Wei Tan, Nanqing Advanced Institute of Economics and Finance (Renmin University of China), 2013.
6. Інтернет-сторінка стосовно конкурентного законодавства ПАР. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.southafrica.info/business/investing/regulations/competition-policy.htm>

БАЛУХ В. С.,
кандидат юридичних наук
(Одеський апеляційний
господарський суд)

УДК 349.22

**АЛЬТЕРНАТИВНІ СПОСОБИ ВИРІШЕННЯ
ІНДИВІДУАЛЬНИХ ТРУДОВИХ СПОРІВ**

Досліджено поняття альтернативних способів вирішення індивідуальних трудових спорів. Визначено сутність переговорів, медіації, примирення як окремих видів таких способів. Зроблено висновок про вплив на поширення альтернативних способів вирішення індивідуальних трудових спорів в Україні внутрішніх і зовнішніх факторів. До зовнішніх належить підтримка з боку держави, у тому числі шляхом правового регулювання відповідних процедур, рівень довіри населення до альтернативного вирішення спорів, до внутрішніх – забезпечення можливості доступу до них сторін індивідуального трудового спору.

Ключові слова: *альтернативне вирішення спорів, індивідуальний трудовий спір, переговори, медіація, примирення.*

Исследован вопрос альтернативных способов разрешения индивидуальных трудовых споров. Определена сущность переговоров, медиации, примирения как отдельных видов таких способов. Сделан вывод о влиянии на распространение альтернативных способов разрешения индивидуальных трудовых споров в Украине внутренних и внешних факторов. К внешним относятся поддержка со стороны государства, в том числе путем правового регулирования соответствующих процедур, к внутренним – обеспечение возможности доступа к ним

